

Osho centra en communes in Nederland

Een interview met Dharmen, waarin hij voornamelijk sprak over de centra en communes in Nederland – door Punya, opgetekend en bewerkt door Srajan

Dharmen was een Nederlandse sannyasin die in Poona 1 en 2 woonde, ook in verschillende communes in Nederland en Denemarken, en Rajneeshpuram meerdere malen bezocht. Toen hij op Corfu was, werd hij door Punya geïnterviewd over zijn ervaringen, maar toen kwam hij onverwacht te overlijden tijdens een reis naar Ghana. Srajan, bekend met de Nederlandse communes, kon de data controleren en enkele hiaten in het verhaal opvullen, en bewerkte het interview zoals Dharmen dat zelf had willen doen.

Eind jaren 70 en tot begin jaren 80 waren er nogal wat communes en centra verspreid over heel Nederland: in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Groningen, Soest, Arnhem, Haarlem, Nijmegen, Beuningen, Opende, Egmond aan Zee, Eindhoven en Uffelte.

Toen Osho in 1981 Poona verliet voor Oregon, ging ook Dharmen weg uit India. Hij kwam eerst in Amsterdam terecht, waar twee meditatiecentra waren: Sadhana Rajneesh en Amitabh Rajneesh. Dat laatste was op een woonboot, een prachtig meditatiecentrum, maar zonder woonruimte. Dharmen keek verder rond en koos ervoor om naar Groningen te verhuizen.

Satnam Rajneesh Groningen

In Groningen, de grootste stad in het noorden van Nederland, was er een kleine commune, genaamd Satnam Rajneesh. Het was een kleine plek en de mensen woonden verspreid over de stad. Wat wij wilden was een echte commune waar we allemaal samen konden wonen, maar

daarvoor hadden we geld nodig! Ons idee was om een vegetarisch restaurant te openen dat natuurlijk Zorba the Buddha zou gaan heten.

**SATNAM RAJNEESH
MEDITATIE-CENTRUM**
SCHUITENDIEP 66 - TEL. 130197
GRONINGEN

Maandag t/m vrijdag Meditatie

7.00- 8.00 u.	Dynamic-meditatie
10.00-11.00 u.	Dynamic-meditatie
11.30-13.00 u.	Bhagwan-tape-lesing
13.30-15.30 u.	Vipassana-meditatie
16.00-17.00 u.	Nada-brahma-meditatie
18.00-19.00 u.	Kundalini-meditatie

Eerste volle week v. d. maand **MEDITA-
TIEKAMP**

Weekenden-Marathona-groepen-video-
zonden
Muziekgroep-meditatie/expressiegroep-
Sufidansen

Voor verdere informatie over en/of
meedoen aan het gebeuren, inlichtingen
van 7.00-23.00 u.

Betrouwbaar

KOFFIEKONSERT
Zondag 13 febr. 1983 van
11.00-14.00 uur.
in
**ZORBA THE
BUDDHA**
Rajneesh Restaurant met
**RAMSES
SHAFFY**

Toegang f 7.50
incl. 1 kopje koffie.

Schuitendiep 70,
tel. 050-140280.

Een van onze vrienden, een Duitse zakenman en voormalig directeur van een mijnbouwbedrijf – zijn naam was Vidhan – wist hoe je met banken moest onderhandelen. Dus ging hij op pad, van de ene naar de andere bank, maar overal was het antwoord simpelweg “Nee!” Totdat plotseling een van de bankdirecteuren zei dat hij ons het geld wel wilde lenen. Het is een interessant verhaal. Pas jaren later kwam ik erachter hoe dat precies zat. Ik kom er nog op terug...

De landelijke commune, Stad Rajneesh, in Heerde

Het jaar daarop, in 1982, sloegen de commune-leden uit Groningen en Amsterdam de handen ineen om iets buiten de stad te vinden en vonden een plek in Heerde. Het was een perfecte plek voor meditatie en voor groepen. Het lag midden in het bos met kleine huisjes en twee grote gebouwen. Het lag in het oosten van Nederland, in de zogenaamde Bijbelgordel.

Het moet een schok zijn geweest voor de plaatselijke bevolking. Plotseling vielen al die oranje mensen hun dorp binnen. Het was eigenlijk een heel streng katholieke streek, wat nogal ongebruikelijk is aangezien de meeste mensen in dat deel van Nederland protestants zijn. De priester verkondigde vanaf de preekstoel: “De duivel is naar onze stad gekomen. En de duivel dit, en de duivel dat...”

We hadden een heel mooie school voor de kinderen. Een officiële school. Een van de sannyasins was lerares. Ze had zich speciaal laten registreren zodat ze de school kon starten. Alle kinderen op die school presteerden bovengemiddeld in vergelijking met de rest van Nederland. Van alle scholen in het hele land kwam onze school als nummer één uit de bus!

Al die kinderen... Ze zijn nu zelf vaders en moeders. Ik had een vriendin. Ze had twee zoontjes. Ik ken er één van, hij is nu een man. Zelf vader. Hij zit in de theaterwereld in Amsterdam en doet de belichting. De andere heeft een heel goede baan als accountant of iets dergelijks.

Ik werkte vroeger op een markt in Amsterdam waar ik kleding verkocht om geld te verdienen voor de commune in Heerde. Ik ging naar winkels om kleding te kopen en die vervolgens op de markt te verkopen.

Met de winst die ik maakte, kon ik twee mensen onderhouden die in de commune konden blijven werken, het gebouw onderhouden, koken, schoonmaken, enz. Veel mensen verdienden buiten geld voor hun commune, net als ik.

We hebben de plek heel mooi ontwikkeld, totdat Sheela kwam en zei dat ze geld nodig had voor de Ranch. Dit betekende dat we alle kleine centra in het land moesten sluiten en naar Amsterdam

moesten verhuizen, waar we een disco zouden openen en het geld zouden verdienen dat ze nodig had.

Nadat Heerde zijn deuren sloot, ging ik bij een paar vrienden in Nijmegen wonen, in het oosten van Nederland. Heerde had misschien anderhalf jaar geduurd. Het is jammer, want ik heb het gevoel dat zo'n plek er nog steeds zou kunnen zijn, zoals Osho Risk of Miasto, of de Humaniversity, als we waren gebleven. Maar goed. Nu is het weg.

Eerste jaarlijkse World Celebration

Dit zou het eerste festival worden van vele die nog zouden volgen. Het was een wonder dat ik op dat feest terechtgekomen ben. Op maandag was ik aan het werk en op dinsdagochtend zat ik in het vliegtuig naar Boston! Als Osho in Amerika was, wilde ik ook in Amerika zijn. Maar ik had geen geld. Mijn vriend had wel wat, maar alleen 400 gulden.

“Ik wil naar het festival,” zei ik.

“Weet je wat – we gaan naar het casino.”

Mijn vriend en ik werkten in de bouw, maar daar verdienden we geen fortuin mee. En in die tijd was de wisselkoers van de dollar erg hoog. 3 gulden 50 voor een dollar! Eén reis zou ons zo'n 10.000 gulden kosten. Maar we wilden heel graag gaan. Dus gingen we naar het casino en een uur later hadden we het geld. Doei!

Soms voelt het echt alsof Osho ook zijn werk doet. Het is alsof hij had gezegd: ‘Oké, ik ga met jullie mee naar het casino.’ Slim was dat we op het juiste moment zijn gestopt met spelen! Vaak gaan mensen maar door en raken dan alles kwijt. Dat is bij sommigen gebeurd, die vervolgens een gokprobleem ontwikkelden – ze bleven na het festival thuis gewoon doorspelen. Dan raak je alles kwijt, werd mij verteld.

De 'gevangenis': Sadhana Rajneesh Amsterdam

Het was zo jammer om al die kleine communes achter te laten om samen te komen in één grote commune in Amsterdam. Ze vonden een oude gevangenis in de Havenstraat en kregen de naam Sadhana. Toen ik hoorde dat het in een gevangenis was, zei ik: "Nee. Ik ga niet in een gevangenis wonen. Daar heb ik geen zin in."

Ik besloot de commune te verlaten en voor mezelf te gaan werken, tot ik hoorde dat de commune uit de gevangenis zou vertrekken om naar een voormalig klooster in een ander deel van Amsterdam te verhuizen.

Het 'klooster': Stad Rajneesh Amsterdam

Het 'klooster' was een hoekpand in de Pijnackerstraat; we hadden de hele hoek. Het was behoorlijk groot. (Het werd het 'klooster' genoemd omdat het vroeger een school was geweest die door nonnen werd gerund. De klaslokalen bevonden zich in het hoofdgedeelte van het gebouw, terwijl de nonnen in de kleinere kamers boven de klaslokalen woonden.)

In de gevangenis woonden de mensen in een cel, met vier personen in één cel. Echt krap. Maar in deze commune had iedereen wat meer ruimte. Het was een geweldige plek om te wonen en te zijn. We hadden ook een prachtige binnentuin. Het lag in een hele populaire buurt die De Pijp heette. Ik denk dat er zo'n 100 of zelfs 200 mensen woonden.

Stad
Rajneesh
Amsterdam

Foto: Alamy

Osho-boeken en -tapes

Toen ik naar het klooster verhuisde, begon ik de zorg voor Osho's boeken en tapes op me te nemen. Ik werkte samen met de commune in Keulen, die al het uitgeverijwerk deed. We begonnen toen ook boeken in het Nederlands te vertalen en uit te geven, zoals Nederlandse uitgeverijen al sinds de jaren '70 deden.

Nadat ik het had overgenomen van de sannyasin die het voor mij deed, kwam het echt op gang. (Zij was niet erg zakelijk; het was niet echt haar ding.) Ik begon boekhandels te bezoeken en te vragen: "Zouden jullie geïnteresseerd zijn in deze boeken?" Velen zeiden: "Ja, we willen ze kopen, maar jullie hebben het niet echt voor elkaar. Als jullie zeggen dat jullie ze zullen sturen, sturen jullie niets."

"Nou, dat is nu veranderd. Ik heb nu de leiding en ik ga jullie de boeken sturen." En dan zeiden ze: "Oké, we gaan het proberen." Ze bestelden twee of drie boeken en ik pakte de boeken meteen in om ze op te sturen, zodat ze de boeken de volgende dag in huis hadden.

De zaken begonnen te lopen, ik had zo'n zeven of acht klanten, en van twee of drie boeken groeide het naar twintig of dertig boeken per bestelling. Het begon echt uit te breiden en het liep goed. Ook meditatietapes – Dynamic, Kundalini – werden samen met de boeken steeds populairder in heel Nederland. Ze gingen heel goed van de hand. Het pakte goed uit.

Soms hielp ik een handje mee in de disco als mensen een paar weken of een maand pauze nodig hadden. Maar ik was happy met de boeken en cassettes. Omdat ik de boeken en cassettes in Keulen moest ophalen, regelde ik een mooie grote auto en reed ik erheen om ze op te halen.

Meestal pasten ze allemaal in de auto, of werden ze per post verstuurd. We verkochten ook veel Engelse boeken.

Ik had een geweldig leven, weet je. Ik bedoel, ik had een vriendin in Amsterdam en een vriendin in Keulen, en la-la-la. Ik bleef dan zo'n drie dagen in Keulen en ging daar naar hun disco. Het was gewoon geweldig leuk. Net als de hele commune. We hadden een geweldige tijd.

Berg Osho-boeken op Schiphol

Een keer per jaar konden alle commune-leden naar de Oregon Ranch voor het Festival, waar ze met duizenden bijeenkwamen.

We hadden een manier bedacht om boeken van Rajneeshpuram naar Amsterdam te krijgen. Veel van de Duitse sannyasins reisden heen en weer met vluchten die een tussenstop in Amsterdam maakten. Op de Ranch kregen ze vier of vijf boeken mee om in hun handbagage mee terug te nemen. "Dharmen staat op Schiphol om de boeken op te halen."

Dus daar stond ik op het vliegveld de boeken te verzamelen, honderden en honderden en honderden boeken. Dan kwam er iemand met een busje van de commune om ze op te halen. Dat bespaarde geld. Daarom deden we het.

En de douane-mensen stonden me naast die berg boeken aan te kijken en vroegen: "Wat doe je toch? Komt er nog een vliegtuig vol boeken aan?" Op een gegeven moment zei die douaneman: "Hier, heb je deze pas." Ze gaven me een pas zodat ik overal op de luchthaven kon komen, zonder beperkingen. Tegenwoordig zou dit vanwege de security niet meer mogelijk zijn.

Natuurlijk waren we allemaal in het oranje gekleed, met mala's en al. Ik en iedereen die uit het vliegtuig kwam. De hele luchthaven was vol met oranje mensen die van de Ranch kwamen. En mensen vonden het geweldig. Gewoon te gek. Ze dachten dat we gek waren, en dat waren we ook... Maar ze mochten ons graag.

Net als de mensen in de binnenstad. Amsterdam was zo'n open stad. Het was de homo-hoofdstad van de wereld. Homoseksuelen van over de hele wereld woonden in Amsterdam omdat ze daar de vrijheid hadden. Net als in San Francisco.

Mensen in Amsterdam waren een hoop gewend en deden er niet moeilijk over. Een stel mensen in het rood met een mala? Geen probleem. Doe gewoon wat je wilt. Ook die disco. Weet je, de pooiers keken toe, de prostituees. Allerlei mensen van de schaduwkant van het leven kwamen langs.

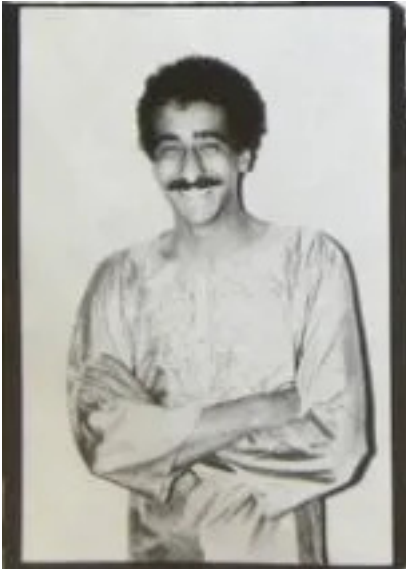
Nivedano en de bankier

Ik was in Keulen voor mijn boeken, en Nivedano, de drummer, was er ook. Hij was van de Ranch weggestuurd met een simpel "Jij gaat naar Keulen." Maar hij vond Keulen maar niks. Dus toen hij hoorde dat ik terug zou rijden naar Amsterdam, kwam hij bij me zitten en vroeg: "Mag ik met je mee naar Amsterdam?"

Ik zei: "Ja, natuurlijk. Morgen vertrek ik. Kom maar mee."

De volgende dag stapt hij in de auto en we rijden terug naar Amsterdam. Dit brengt me weer bij de bankdirecteur die ons in Groningen die lening gaf.

Nivedano vroeg me: "Ken je Piet Slavenburg?" Dat was de bankier die ons de lening had gegeven. Ik keek hem aan: "Slavenburg?" en zei: "Ja, die kennen we."

"O, ik heb met zijn dochter in New York gewoond. Hij stuurde ons elke maand 3.000 gulden om daar te kunnen wonen."

De bankier wilde dat zijn dochter samen met Nivedano in New York woonde, omdat zij een heroïneprobleem had. En zolang ze bij Nivedano woonde, gebruikte ze geen heroïne. Als vader was hij daar erg blij mee. Daarom stuurde hij elke maand geld.

"Nivedano, zorg voor mijn dochter. Ik betaal alles," zei hij dan.

Nivedano was al een sannyasin en woonde in New York. Dat deed me denken: "Ah, daarom heeft hij ons de lening gegeven."

Slavenburg moet gedacht hebben: "Hier is weer zo'n oranje gozer met een mala die mijn kantoor binnenloopt, net als die Nivedano. Ik heb een goed gevoel bij deze mensen. Hij wil een lening om een commune te beginnen. Ik geef hem die wel."

Nadat iedereen nee had gezegd tegen het verstrekken van een lening – iedereen! Ik denk dat we bij zo'n 100 banken waren geweest. En toen ineens – ta-daa! – duikt deze bankier op. 'Ahh. Daarom!'

Ik vertelde het Nivedano. 'Weet je wat hij daarna heeft gedaan? Hij heeft zijn eigen bank beroofd. Hij is Nederland ontvlucht en ze wisten niet waar hij was.'

Nivedano moest er hartelijk om lachen. Het is een heel vreemd verhaal... Het is op de een of andere manier alsof Osho weer voor alles zorgde. Zo kwamen we aan het geld.

Nivedano ging met me mee naar Amsterdam en ik denk dat hij daar een tijdje is gebleven, maar toen is hij vertrokken, ik weet niet waarheen.

Interview wordt vervolgd...

Opmerkingen

- *Het 'Slavenburg-proces' was tegen Ruud en Piet Slavenburg, H. Gonggrijp en M. Veltena, het volledige management van de bank. Ruud Slavenburg en M. Veltena werden uiteindelijk veroordeeld tot kleine boetes en voorwaardelijke gevangenisstraffen; H. Gonggrijp en Piet Slavenburg werden vrijgesproken. Hun schadeclaims werden toegewezen. De heren ontvingen hun schadevergoeding deels als compensatie voor de schade aan hun goede naam. En inderdaad, met die naam is het nooit meer goed gekomen. Met dank aan Toon Kasdorp: [De Slavenburg-affaire](#)*
- *Het uitwisselingsprogramma tussen de Ranch en de Commune werd opgezet zodat mensen ervaring konden opdoen op verschillende plaatsen. De leden van de Commune hadden een zilveren kraal op hun mala, terwijl de bewoners van de Ranch een gouden (messing) kraal hadden. De uitwisseling duurde misschien zo'n 3 maanden.*

Uit Osho News: [Living and working in Osho's Centres and Communes in the Netherlands](#)

Gerelateerde artikelen

- [Seekers of the Low Lands](#)
- [Dharmen](#) (1956-2023)
- [Interview with Dharmen](#)

Afbeeldingen uit archieven (Osho News, Nisarga, Subodhi, Srajan, Gyanam, Devabodhi, Parigyan, Alamy)

[Srajan](#)

Srajan is een Nederlandse vertaler van Osho's boeken en levert regelmatig bijdragen aan de [website van Vrienden van Osho](#) en de nieuwsbrief.

[Punya](#)

Punya is de oprichter van Osho News, auteur van vele interviews en van haar memoires [On the Edge](#).